

specific problems related to this epigraphic evidence which I wish to discuss in the sections which follow. The first concerns the role of Arabic both in the Nabataean kingdom and as it appears in the Nemāra inscription of c. AD 328. The debate over the place of Arabic in the Nabataean kingdom demonstrates the difficulty of trying to find out how Arabic was used, or what its use can tell us about a particular group of people, whilst the contested 'ethnic' content of the Nemāra inscription, based partly around the difficult term 'arab', is perhaps best understood in terms of what it can tell us about the growing status and self-confidence of those who erected it.

The second problem concerns the development of the Arabic script towards the end of the fifth or in the early sixth century. Hoyland and Robin have recently speculated that the development of the script might be associated with the interaction between the sixth-century Arabs such as the Jafnids and the Roman or Sasanian empires, through either the spread of Christianity or the adoption of some form of imperial bureaucracy.⁴⁵

The third and final point for discussion concerns the oral tradition, encompassing both the substantial corpus of pre-Islamic poetry and the *ayyām al-'arab*, the stories of the wars between the various tribal groups of the Peninsula. The corpus of poetry in particular is frequently identified as a key factor for the development of a self-conscious 'Arab' identity during the fifth and sixth centuries. All three of these points are part of the wider problem of the connection between Arabic and identity in Late Antiquity.

THE NABATAEAN KINGDOM AND NEMĀRA

Was Arabic a marker of ethnic identity in the Nabataean kingdom, annexed by the Roman Empire in AD 106? The ongoing debate over the role of Arabic in the Nabataean kingdom often turns around whether or not the Nabataeans spoke Arabic, perhaps at the expense of reserving Aramaic for use only on inscriptions.⁴⁶ Arguments for

⁴⁵ Hoyland, 'Epigraphy and the linguistic background to the Qur'an', 51-70; C. Robin, 'La réforme de l'écriture arabe à l'époque du califat méridional', *Mélanges de l'Université Saint-Joseph*, 56 (2006), 319-64, at 327-30.

⁴⁶ J. F. Healey, 'Were the Nabataeans Arabs?', *Aram*, 1/1 (1989), 38-44, at 43.

the dominance of Arabic in this way call for support on the 'prominence' of Arabic personal names,⁴⁷ as well as the description of Nabataeans as 'Arabs' by a number of ancient authors.⁴⁸ Macdonald has, however, comprehensively demonstrated the limitations of using Arabic personal names as evidence, and he has also shown that the restricted geographical distribution of the Arabic loanwords in Nabataean Aramaic inscriptions, which are confined in all but four examples to places in north-western Arabia such as Ḥeḡrā and Ruwwāfa, offers an important caveat for any argument which aims to show that Arabic was the common language of the Nabataeans.⁴⁹ While there is no reason to suppose that Arabic was not used in the kingdom, it may, in consequence, have been the commonly used language of only some of the population. This is especially likely to have been the case in a region where it is probable that numerous languages were spoken and written,⁵⁰ and it would be dangerous, perhaps, to suggest that the range of any Arabic use was coterminous with Nabataean political authority.

Recently, new analyses of Nabataean papyri have given fresh life to this debate, raising again the additional question over whether or not Arabic might have had a specific cultural role for the Nabataeans—a question long suggested by the use of Arabic in the Ḥn 'Avdat inscription, which has religious connotations. Among other things, Levine has

⁴⁷ J. Cantineau, *Le Nabatéen*, 2 vols (Paris, 1930-2); A. Negev, *Personal Names in the Nabataean Realm* (Jerusalem, 1991). Also, Healey, 'Were the Nabataeans Arabs?', 44, linking personal names to 'Arab populations'. See too H. P. Roschinski, 'Sprachen, Schriften und Inschriften in Nordwestarabien', in G. Hellenkemper Salies (ed.), *Die Nabatäer: Erträge einer Ausstellung im Rheinischen Landesmuseum Bonn, 24. Mai-9. Juli 1978* (Bonn, 1981), 27-60, at 31.

⁴⁸ e.g. Nabataeans as 'Arabs', Joseph. *Ant.* 13.1.2; Diod. Sic. 2.48, 3.43; Strabo 16.4.18. Cf. Shahid, *Rome and the Arabs*, 9: 'Influenced as the Nabataeans were by the Hellenistic culture of their Macedonian neighbors, Ptolemies and Seleucids, and philhellenes as some of their kings were, they remained Arab in ethos and in mores and above all in their use of the Arabic language.'

⁴⁹ M. C. A. Macdonald, 'Personal names in the Nabataean realm: a review article', *JSS*, 44/2 (1999), 251-89, at 256. See id., 'Some reflections on epigraphy and ethnicity in the Roman Near East', 187: 'Thus, the "Nabataean" language as a whole, and one should be very careful how one defines that, is not permeated with loan-words from Arabic; they are confined to the dialect used in North Arabia, which is what one would expect'; also, striking a similarly cautious note, M. O'Connor, 'The Arabic loanwords in Nabataean Aramaic', *JNES*, 45/3 (1986), 213-29. See too M. C. A. Macdonald, 'Languages, scripts, and the uses of writing among the Nabataeans', in G. Markoe, *Petra Rediscovered: Lost City of the Nabataeans* (London, 2003), 37-56, at 50.

⁵⁰ Macdonald, 'Languages, scripts, and the uses of writing', 49.

Nabatiler

140003

1 Ekim 2020

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

138-144

sonārī, mohammad

رساله‌ای است در وضع اعداد وفق و موازین حروف، مشتمل بر سه «مقاله» و یک «خاتمه»: مقاله ۱. بیان وضع اوفاق طبیعی، در سه فصل؛ ۲. بیان اصول اوفاق و وضع اسما و آیات، در سه فصل؛ ۳. عمل اوفاق و استخراج نتایج آنها؛ خاتمه در شرایط خلوت.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۹۵۷

آغاز: بسمله، الحمد لله الذی اودع فی الحروف اسرار او حکم و خصا من شاء بمعرفتها من القدم و الصلاة و السلام علی سیدنا محمد خیر الامم و علی اله و اصحابه؛ انجام: و ان کان مائیا ... قیبا من الماء قال مؤلف ... الاستاذ الحاج محمد السناری قد تمت هذه الرسالة فی اول شعبان سنة ۱۲۱۴ هجریه و کان تمام رقمها لیلۃ الاربع بعد صلاة العشاء الاخیره و الله اعلم
خط: نسخ بدخط، بی‌ک، تا: ۱۲۱۴ق؛ مجدول، مصحح، در پشت صفحه آغازین رساله از مؤلف با عنوان «الحاج احمد سنار» و در پایان متن کتاب با عنوان «الحاج محمد السناری» یاد شده، که چون عنوان اخیر در پایان خود متن بود آن را ملاک گرفته و سرشناسه قرار دادیم؛ جلد: روغنی مذهب، ۱۰گ، ۲۴ سطر (۱۸×۱۰)، اندازه: ۲۶/۷×۱۷/۵سم [زبانه]

● غایة المطلوب فی محبة المحبوب و مخرج المتقی

و منهج المرتقی / عرفان و تصوف / عربی

gāyat-ul maṭlūb fī maḥabbat-il maḥbūb wa maxraj-il muttaqī wa manhaj-il murtaqī

نابلسی، عبدالغنی بن اسماعیل، ۱۰۵۰ - ۱۱۴۳ قمری
nābolosī, 'abd-ol-qanī ebn-e esmā'il (1641 - 1731)

تاریخ تألیف: یکشنبه ۳ ربیع الاول ۱۰۹۹ق

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۴۹۱-ف

نسخه اصل: کتابخانه توینگن MaVI 33؛ خط: نسخ، بی‌ک، بی‌تا [قیلمهاف: ۳-۱۶۱]

● غایة المطلوب فی معرفة الواجب و المندوب / کلام

و اعتقادات / عربی

gāyat-ul maṭlūb fī ma'rifat-il wājib wa-l mandūb

نیشابوری، لطف الله بن عبدالملک، - ۸۱۶ قمری
neyšābūrī, lotf-ol-lāh ebn-e 'abd-ol-malek (- 1414)

اهداء به: شیخ شهاب الدین ابو صالح احمد جزینی در اعتقادات به روش شیعی و استفاده شده از آیات و روایات، و مختصری در فقه، و مشتمل بر یک «مقدمه» و دو «باب» و یک «خاتمه»: المقدمة: فی فضل العلم و طلبه و ما أعد لطلبه؛ باب ۱. الواجب العقلی و ما يتقدمه و يقارنه؛ باب ۲. الواجب النقلی؛

۹۲گ، ۱۵ سطر (۱۰×۵)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۲ - ۲۹۰۱]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۶/۱

آغاز: برابر؛ انجام: و ترتیب الاصول التي تقف عند الفحول.

خط: نستعلیق، بی‌ک، تا: قرن ۱۳، جلد: تیماج، ۱۸ سطر (۱۱×۵/۵)،

اندازه: ۱۵×۹/۵سم [ف: ۳ - ۱۲۸]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۱۹۱

آغاز: برابر؛ انجام: الف درهم الثاني عشر بين الحرف الناسخ لما

دخل عليه.

خط: نستعلیق شکسته، کا: استرآبادی، محمد نبی بن کل محمد، تا:

۱۲۶۳ق [زبانه]

● غایة المسئول و نهاية المأمول فی علم الاصول =

تقریرات فاضل الاردکانی / اصول فقه / عربی

tāqrīrāt-u faḍīl-il ardakānī
gāyat-ul mas'ūl wa nihāyat-ul ma'mūl fi 'ilm-il uṣūl =

شهرستانی، محمد حسین بن محمد علی، ۱۲۵۵ - ۱۳۱۵

قمری

Šahrestānī, mohammad hoseyn ebn-e mohammad 'alī

(1839 - 1898)

تاریخ تألیف: ۱۲۸۱ق

تقریرات اصولی مرحوم محمد حسین بن محمد اسماعیل، معروف به فاضل اردکانی (- ۱۳۰۲ق) است که از سوی یکی از شاگردان وی، میرزا محمد حسین شهرستانی مرعشی، صاحب غایة التقرب. این تقریرات به سال ۱۲۷۲ق آغاز و در سال ۱۲۸۱ق به انجام رسیده است.

چاپ: مشار عربی، ص ۶۴۷؛ تهران، سنگی، بی ناشر، ۱۳۰۸-

۱۳۱۱ق، وزیری، ۴۵۶ص

[اعیان الشیعة ۱۳۲/۴؛ الذریعة ۲۲/۱۶]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۲۸/۲

آغاز: بسمله، اصل فی الاوامر و الکلام فی مقامین، احدهما فی

مادة الامر و الثاني فی هیئته و وجه ذکرهما فی علم الاصول، کثرة

وقوع الاختلاف فیهما، فلا یرد ان مسائل العلم ما کان موضوعه

موضوع العلم او نوع منه؛ انجام: مثل قوله: رفع عن امتی تسعة،

حکم الموضوع غیر مذکور و هو الادبار و المواخذة، مع انهم

عدوه من المنطوق التیر الصریح و کذا قوله و لا تقل لهما اف.

خط: شکسته نستعلیق، کا: عبدالکریم بن مهدی گزی اصفهانی، تا:

اواخر قرن ۱۳، جا: نجف اشرف؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۳۰گ

(۳۴۶-۳۷۵پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۱۰سم [ف: ۳۷ - ۵۷۸]

● غایة المشتاق فی معرفة وضع الاوفاق / جفر / عربی

gāyat-ul muštāq fī ma'rifat-i waḍ'-'il awfāq

سناری، محمد

فهرستگان نسخه های خطی ایران (نخا)؛؛ جلد بیست و سوم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276261

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳

[ایضاح المکتون ۱۷۳/۲؛ هدیه العارفین ۵۹۰/۱؛ معجم المؤلفین ۲۷۱/۵]

قم؛ مورعی؛ شماره نسخه: ۱۳۷۰۴/۱۰

آغاز: الحمد لله الدائم بذاته، القائم باسمائه و صفاته، الثابت بافعاله و احكامه ... اما بعد، فيقول عبدالباب و باب العبد ... هذا هو الفتح المكي؛ انجام: تم التمام و كمل الانعام في البلد الحرام و البيت المقام و الحمد لله وحده ...

خط: نسخ، كا: محيي الدين بن قاسم نبكي، تا: ۱۱۹۶ق؛ ۴گك
[۱۱۶-۱۱۹]، ۲۵ سطر (۱۵x۸)، اندازه: ۲۱/۵x۱۵سم [ف: ۳۴-۳۱]

● فتح الملك العزيز في شرح الوجيز / فقه / عربي

fath-ul malik-ul 'aziz fi š-il wajiz

اهداء به: ابواسحق قاضي قضات برهان الدين ابن مفلح مقدسي متن از سراج الدين ابو عبدالله حسين بن يوسف بن محمد بن ابي السري دجلي بغدادی فقيه حنبلي مقری فرضی متکلم نحوی (۶۶۴-۷۳۲ق) مؤلف «الكافية في نظم علم الفرائض بقافية اللام» و اصول الدين و نزهة الناظرين و تنبيه الغافلين و سرگذشت او در آغاز شرح هست. عنوانها «قال، ش»، طهارت و صلوات است.

[بروکلما ۱۶۳/۲ و ذیل ۲۰۶/۲؛ معجم المؤلفین ۶۸/۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۷۲۲

آغاز: بسمله الحمد لله الذي اعز الاسلام و اوضح لعباده طرق الاحكام ... اما بعد لما كان كتاب الوجيز في الفقه تأليف الشيخ ... الحسين بن يوسف بن محمد بن ابي السري الدجلي ثم البغدادي ... اعظم الكتب نفعا ... و قد فتح الله تعالى على بهذا الكتاب المذكور و شرحته على سيدنا ... ابي اسحق قاضي القضاة. برهان الدين ابن مفلح المقدسي ... من اوله الى آخره ... و شرحت منه قطعة من اول كتاب الجنائيات الى آخره على شيخنا ... تقي الدين ابي بكر عبدالله بن ابراهيم ابن قندس البعلبي ... و شرحت منه اماكن على عدد من الشيوخ ... فاحببت ان اكتب على الكتاب المذكور شيئا يكون كالشرح له و سميته فتح الملك العزيز في شرح الوجيز؛ انجام: و نقل ابوطالب لم استمع فيه بشيء و اكره ان انهي عن الصدقة آخر الخبر و الحمد لله وحده و صلى الله على سيدنا محمد و آله و صحبه و سلم.

خط: نسخ، بي كا، تا: ۱۱۴۴ق؛ كاخذ: سمرقندی، جلد: گالینگور، ۴۰گك، ۲۳ سطر (۱۷x۱۰)، اندازه: ۲۴x۱۵سم [ف: ۱۷-۴۶]

● فتح الملك المجيد المؤلف لنفع العبيد / دعا / عربي

fath-ul malik-ul majid-ul mu'allaf li-naf'il 'abid

ديري، احمد بن عمر، ۱۰۶۱ - ۱۱۵۱ قمری
deyrabi, ahmad ebn-e 'omar (1651 - 1739)

نویسنده می گوید چون تحت عقدي سخت قرار گرفتیم برای رهایی چاره آن دیدم که دست به دامن دعا زنم و استغاثه به

fath-u mufarij-il kurab (mn.) = mn. š-il qašidat-il munfarija

؟ حضرمی، ابوبکر بن زاهر، قرن ۱۱ قمری
hazramī, ābū-bakr ebn-e zāher (17c)

وابسته به: الاضواء البهجة في ابراز دقائق المنفرجة = فتح مفرج الكرب؛ انصاری، زکریا بن محمد (۸۲۶-۹۲۶ق)

شامل شرح ابیات ۱۰، ۱۱، ۳۲ تا ۳۸ قصیده منفرجه از زين الدين زكريا انصاری است. شارح قبل از شرح مقولاتی از تاج الدين سبکی و ديگران مبنی بر اشتغال قصیده منفرجه بر اسم اعظم آورده و پس از شرح ابیات مورد نظر متن کامل قصیده (۴۴ بیت) را آورده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۰۰۷۵

آغاز: بسمله. هذا دعاء الفرج اللهم احرس بعينك الذي لا تقام ... و هي هذه القصيدة المنفرجة اشتدى أزمة تنفرجى قد آذن بالبلج ... حكم نسجت بيد حكمت ... قوله حكم من الله تعالى جمع حكمة و هي صواب الامر و سدا و نسجت بيد اى بقوة له؛ انجام: و على الامام ابن حفص عمر بن الخطاب و كرامته اى المعروفة ... فقال يا سارية الجبل فصعد سارية

خط: نسخ كوفي نما، كا: ابوبکر بن زاهر بن عبدالله بن محمد يمانی حضرمی شافعی، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ جلد: مقوا، ۳گك، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۱x۱۵سم [اهدائی رهبر: ۵-۱۴۳]

● الفتح المكي الفائض / ادبيات / عربي

al-fath-ul makkī-yul fā'id

وابسته به: القصيدة الثانية؛ ابن فارض، عمر بن علي (۵۷۶-۶۳۲ق)
تاریخ تألیف: ۶۹۳ق
شرح قصیده تائیه ابن فارض.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۳۸۰

آغاز: بسمله، حمدالك يا سابق اطعان القلوب؛ انجام: و النصب على الاستئنا و يتلو شرح الحمويه
خط: نسخ، بي كا، تا: با تاريخ ۱۱۴۵ق؛ واقف: نادرشاه افشار، ۱۱۴۵ق؛ ۱۳۰گك، ۱۵ سطر [القباي: ۴۲۴-]

● الفتح المكي و اللحم الملكي / عرفان و تصوف / عربي

al-fath-ul makkī wa-l lamh-ul malikī

نابلسی، عبدالغنی بن اسماعیل، ۱۰۵۰ - ۱۱۴۳ قمری
nābolosī, 'abd-ol-qanī ebn-e esmā'il (1641 - 1731)

تاریخ تألیف: و اواخر ذیحجه ۱۱۰۵ق؛ محل تألیف: مکه مکرمه رساله ای است کوتاه درباره حج با بیانی عرفانی و زیبا. این رساله پس از مراسم حج نگاشته شده است.

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخ)؛؛ جلد بیست و سوم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276261

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳

عربی

ص ۸۱ (۶۹۵-۷۷۵)، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۰x۱۵/۵ سم [ف: ۴۵ - ۴۹]

fath-ul fātih-il fā'id fi š-i miftāh-il farā'id

سحولی، ابراهیم بن یحیی، ۹۸۷ - ۱۰۶۰ قمری
sahūlī, ebrāhīm ebn-e yahyā (1580 - 1650)

وابسته به: مفتاح الفائض فی علم الفرائض؛ عصفیری، فضل بن ابی سعد (-۷۵۰)

تاریخ تألیف: پنجشنبه غره محرم ۱۰۴۶ق

شرحی است بر «مفتاح الفائض» شیخ فضل عصفیری، که به توضیح مسائل و فواید آن پرداخته و مستند احادیث آن را ذکر کرده است.

[اعلام المؤلفین الزیدیه ص ۴۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۵۸۹/۲

آغاز: احمدک یا من جعل الحمد علی آلائه من لازمات الفرائض

و اشکرک یا من تعبد عباده بشکر انعامه الفائض

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان - رم ۱۱۳۴؛ خط: نسخ، کا: شرف

الدین بن عبد الرحمن بن محمد جحاف، تا: شنبه ۲۹ صفر

۱۰۹۱ق، جا: صنعاء؛ از روی نسخه‌ای که با نسخه خط مؤلف

مقابل شده؛ ۱۶۸ص (۱۹۳-۳۶۰) [عکسی ف: ۴ - ۴۵۷]

● فتح الفرائض و الدرر / تاریخ مصومین / فارسی

fath-ul farā'id wa-d durar

فتحی، محمد عیسی بن محمد جعفر، ق ۱۳ قمری

fathī, mohammad 'isā ebn-e mohammad ja'far (- 19c)

اهدا به: علیشاه (ظل السلطان)

تاریخ تألیف: ۱۲۲۵ق

به نظم و نثر و شعرهای خود او هم با تخلص فتحی در آن است.

در سیرت پیامبر و عترت او، در یک «فتح» و یک «رشح» و دو

«مدح» و دوازده «طرح» و هر یک چندین «شرح».

آغاز: بنده احقر محمد عیسی پسر محم جعفر ... بنا بر حکم

شهبزاده ... علی شاه ... نامه مختصر ... در سیر پیغمبر و عترت ...

آن سرور برشته مسطر کشد ... پس ترتیب داد او را بیک فتح و

یک رشح و دو مدح و دوازده طرح و در ضمن هر یک چندین

شرح مقرر و فتح الفوائض (الغوائض) و الدرر نام نهاد

[فهرستواره متروی ۱۷۲۶/۳ از فتحی دانسته]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۷۷۵

آغاز: بنده احقر محمد عیسی پسر محم جعفر ... بنا بر حکم

شهبزاده ... علی شاه ... نامه مختصر ... در سیر پیغمبر و عترت ...

آن سرور برشته مسطر کشد ... پس ترتیب داد او را بیک فتح و

یک رشح و دو مدح و دوازده طرح و در ضمن هر یک چندین

شرح مقرر و فتح الفوائض (الغوائض) و الدرر نام نهاد؛ انجام:

قصه‌های رسولان را بیان فرمود پس حضرت فرمود چونکه (در

● فتح العین و کشف الغین عن الفرق بین البسملتین و

ایضاح معنی التسمیتین / کلام و اعتقادات / عربی

fath-ul 'ayn wa kašf-ul ġayn 'an-il faraq bayn-al basmalatiyn wa iḍāh-i ma'na-t tasmīyatiyn

نابلسی، عبدالغنی بن اسماعیل، ۱۰۵۰ - ۱۱۴۳ قمری

nābolosī, 'abd-ol-qanī ebn-e esmā'il (1641 - 1731)

تاریخ تألیف: ۱۱۳۳ق

رساله‌ای است کوتاه در فرق بین تسمیه (بسم الله) در دین اسلام و مسیحیت. پرسش کننده معتقد است که انجیل با جمله «باسم الاب و الابن و روح القدس» آغاز می‌شود و تسمیه قرآن نیز مانند انجیل است. در پایان این رساله قصیده‌ای راثیه در همین موضوع ظاهراً از نابلسی آمده و ظاهراً جزئی از همین رساله است. نسخه‌ای از این رساله در فهرس المخطوطات العربیه فی مکتبه الاوقاف العامة فی بغداد (۴۵۴/۲) آمده است.

[ایضاح المکتون ۱۶۷/۲؛ هدیه العارفین ۵۹۰/۱؛ معجم المؤلفین ۲۷۱/۵]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۷۰۴/۲

آغاز: الحمد لله المتجلی بذاته فی مظاهر اسمائه الحسنی ... اما بعد،

فیقول العبد ... سألنی بعض الاعزة من المحفوظین ان شاء الله تعالی

بیرکه رب العزة؛ انجام: مع الآل و الاصحاب ما العبد للغنی xx اتی

بنظام طیب الطی و النشر و قد کمل ما اردنا الکلام علیه بتوفیق الله

تعالی علی وجه الاختصار ...

خط: نسخ، کا: محیی الدین بن قاسم نیکی، تا: ۱۱۹۶ق؛ مصحح؛

۱۲گ (۵۴-۶۵)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵x۸ سم [ف: ۳۴ - ۶۲۴]

● فتح الغلق فی الاخبار المتشابهات / علوم حدیث / عربی

fath-ul galaq fi-l axbār-il mutašābihāt

سمرقندی، محمد بن یوسف، - ۵۵۶ قمری

samarqandī, mohammad ebn-e yūsof (- 1162)

آغاز: الحمد لله منزل البراهین القاهرة و الايات ... فصل الاخلاف

من الامة ...

انجام: و هو قال الضحاک، و لله المستعان

[ایضاح المکتون ۱۶۸/۲]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۰۹۴/۱

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نسخ، کا: ابونصر محمد بن

محمود نظام نقش بند، تا: ۷۲۱ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد:

میشن، ۱۹ سطر [ف: ۵ - ۲۳۱]

● فتح الفاتح الفائض فی شرح مفتاح الفرائض / فقه /

فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فخا)؛ جلد بیست و سوم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276261

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳

آغاز: بعد بسمله. الحمد لله الذى دل وجود الممكنات ... و بعدة فلما تقرر باتفاق اولى الالباب، و اطلاق دوى الفضل و الاداب، ان علم الكلام من انفس ما تنافس فيه من الرغائب؛ **انجام**: تشخص دعالى بالخير لانه حقيق باحاجة الدعوات قادر على افاضة الخيرات قوى على اشاعة الحسنات.

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقوایی، ۵۹ص (۱۸-۷۶)، ۲۳ سطر [سنا: ف: ۲-۱۹۸]

● العقود اللؤلؤية فى طريق السادة المولوية / عرفان و

تصوف / عربى

al-'uqūd-ul lu'lu'īya fī ṭarīq-is sādāt-il mulawīyya

نابلسی، عبدالغنى بن اسماعيل، ۱۰۵۰ - ۱۱۴۳ قمرى
nābolosī, 'abd-ol-qanī ebn-e esmā'īl (1641 - 1731)

تاریخ تألیف چهارشنبه ۳۰ شعبان ۱۰۹۶ق

ده فصل است در آداب مخصوص به طریقه مولویه منسوب به ملاى رومى، سعى شده تا کارهاىی که در مجالس خود انجام مى دهند از سماع و استعمال آلات طرب و غنا توجیه کند و اثبات نماید که این کارها نوعى عبادت مى باشد و برای وصول به حق انجام مى شود.

چاپ: دمشق، مطبوعات المقتبس، ۳۲ص، ۱۳۲۹ق.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۸۶۴/۲

آغاز: الحمد لله الذى قطع بسيف الحق و آبر من استحق و اذل كلام الجاهل بساطع نور البيان و خذل من تعرض لفقراء الطريق فأورده موارد الحرمان؛ **انجام**: و الله تعالى ولى التوفيق و الهداية منه الاحسان و العناية و هو حسبنا و نعم الوكيل ...

خط: نسخ، کا: عبدالله بن عمر بن مصطفى بن اسماعيل (نوه نابلسی)، تا: قرن ۱۴؛ جلد: تیماج عنایى، ۲۴گ (۵۴پ-۷۷)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۵-۲۹۰]

● عقود اللآلی فى مدح النبى و الوصى و الآل =

تخمیس الازریه / فضایل و مناقب، شعر / عربى

'uqūd-ul la'ālī fī madḥ-in nabī wa-l waṣī wa-l āl =
taxmīs-ul azrīyya

کازمینی، جابر، ق ۱۳ قمرى

kāzemaynī, jāber (- 19c)

وابسته به: القصيدة الهائية = القصيدة الازرية = قرآن الشعر الاكبر و فرقان الفصل الازهر = الفية = الشمسية؛ ازرى، کاظم بن محمد (۱۱۴۳-۱۲۱۲)

یزد؛ وزیرى؛ شماره نسخه: ۲۲۷۹/۵

آغاز: بسمله جمالك فى كل الحقائق سائر

خط: نسخ، کا: محمد هادى، تا: رمضان ۱۳۰۲ق؛ اهدایى: شيخ محمد

آغاز: بسمله و به تفتى قال الفقير الى رحمة ربه و الراجى عفوه و مغفرته محمد بن حسن بن على النواجى الشافعى بلغه الله سوله و نوله فى الدارين مأموله، أما بعد حمدالله الذى و شح ذوى البلاغة بحلل الآداب؛ **انجام**: قلت لو فى خليجنا الزعفران xx قال لى ذا وجهك من السهر و الغير / قلت نصبر للقمره الجيه xx قال لى تطلب قمر

نسخه اصل: كتابخانه اسكوريال اسبانيا: ش ۴۳۴؛ خط: نسخ، کا: محمد بن مسلم، تا: چهارشنبه ۱ جمادى الاول ۸۶۳ق؛ به نقل از خط مؤلف، نام كتاب و مؤلف در صفحه عنوان به خط درشت ثبت شده؛ ۲۳۶ص، ۱۵ سطر [عكسى ف: ۳-۱۷۳]

● عقود الآل فى عقايد الآل / كلام و اعتقادات / عربى

'uqūd-ul la'āl fī 'aqāyid-il āl

جغمان، اسماعيل بن حسين، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۶ قمرى
jaqmān, esmā'īl ebn-e hoseyn (1798 - 1840)

تاریخ تألیف ۲۹ ربیع الثانی ۱۲۳۸ق

قاضى محمد بن على شوکانى (-۱۲۵۰ق) کتابى در لزوم احترام به صحابه نوشته موسوم به «ارشاد الغیبى الى مذهب اهل البيت فى صحب النبى»، رساله حاضر رد بر آن است که به سه نام شناخته مى شود: ۱. عقود اللآل فى عقايد الآل؛ ۲. المسجد المذاب فى منهج العتره فى الاصحاب؛ ۳. ارشاد الجهول الى عقيدة الآل فى اصحاب الرسول.

[اعلام المؤلفین الزیدیه ۲۳۲؛ مصادر التراث الیمنى المتحف البريطانى ۱۲۵]

قم؛ مرعى؛ شماره نسخه: ۱۲۵۸/۱۱

آغاز: بسمله. و به نستعين و الحمد لله رب العالمين و الصلوة و السلام على محمد الامين المبعوث رحمة للعالمين و على اخيه الانزع الطين و زوجته سيدة نساء المؤمنین الغاضب لغضبها و الراضى لرضائها رب العالمين و على ولديهما ريحانتى سيد المرسلين؛ **انجام**: و غفل عنك و عنهم الغافلون و احسن الختام بحلول دارالسلام امين امين ... اخلص لنا الاقوال و الاعمال لو النيات انه بالاجابة جدير و هو على كل شى قدير و صلى الله على سيدنا محمد و آله و سلم تسليماً كثيراً.

خط: نسخ، کا: على بن محمد وحيش على، تا: غره جمادى الاول ۱۲۸۰ق؛ ۱۷ص (۲۱۴-۲۳۰) [عكسى ف: ۳-۵۸۰]

● عقود الآلآلى / ادبيات / عربى

'uqūd-ul la'ālī

خبازى، عمر بن محمد، ۶۲۹ - ۶۹۱ قمرى
xabāzī, 'omar ebn-e mohammad (1232 - 1293)

در شرح الامالى قصيده سراج الدين اوزجندى.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۶۷/۴

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فنا)؛ جلد بیست و دو؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276260

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱۰/۲۰۱۳

[فهرستواره مزوی ۳۹۶۰/۵]

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۳۳۵/۳

خط: نستعلیق ریز، کا: یوسف بن میرزا محمد علی، تا: ۵ شوال

۱۲۶۵ق [نشریه: ۲-۱۱۳]

جامع در معرفی نام کتاب، مؤلف، طریقه جمع آوری، تصحیح و تالیف آنها و نام کاتب؛ ۴۶ص، ۱۱ سطر، اندازه: ۲۰×۱۳/۵سم [اوراق عتیق: ۲-۴۰۹]

علم المكتسب في زراعة الذهب < المكتسب في زراعة الذهب

● علم الملاحة في علم الفلاحة / کشاورزی / عربی

'ilm-ul malāḥa fī 'ilm-il falāḥa

نابلسی، عبدالغنی بن اسماعیل، ۱۰۵۰ - ۱۱۴۳ قمری

nābolosī, 'abd-ol-qanī ebn-e esmā'īl (1641 - 1731)

تاریخ تألیف: دوشنبه ۸ شوال ۱۱۲۸ق

گزیده‌های است از کتاب «جامع فوائد الفلاحة» ابوالفضل غزی عامری، در چگونگی کشاورزی و آبادانی زمین و تربیت انواع درخت‌ها و گیاه‌ها و فوائد بعضی از آنها، در ده «باب»: ۱. معرفة الارض؛ ۲. سقى الارض؛ ۳. غرس الاشجار و الرياحین و الازهار؛ ۴. تقليم الاشجار و كسمها؛ ۵. التركيب و التطعيم؛ ۶. الاشجار المحابة و المتشاكلة و المتضادة؛ ۷. تشكيل الفواكه و غيرها؛ ۸. الحبوب و البذور و البقول؛ ۹. أنواع الحبوب المستعملة؛ ۱۰. طلاس دافعة و خواص أشياء مانعة.

آغاز: الحمد لله الذى أنزل من السماء ماء فأحیی به الارض و أخرج ثمرات كل شىء بقدرته كما يخرج الخلائق يوم العرض چاپ: دمشق، مطبعة نهج الصواب، ۲۷۱ص، ۱۲۹۹ق.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۴۸۲-ف

نسخه اصل: کتابخانه توینگن 39 MaVII؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا:

جمعه ۸ ذی‌قعدة ۱۲۰۸ق [فیلما: ۳-۱۵۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۳۲۵

آغاز: برابر؛ انجام: و قد کمل ماسمیناه علم الملاحة في علم الفلاحة، و کتبه جامعه العبد الفقير الى مولاه الخیر ...

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج، ۶۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۲×۱۶سم [ف: ۶-۳۰۴]

● علم المناظرة / منطقی / عربی

'ilm-ul munāẓira

غفاری، حامد بن برهان، ق ۱۰ قمری

qaffārī, hāmed ebn-e borhān (- 16c)

تاریخ تألیف: ۸۹۵ق

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۶۱۷/۱-ف

نسخه اصل: نسخه آقای حسن نراقی؛ خط: نسخ ریز، کا: تاج

الدین بن شمس الدین، تا: قرن ۱۰؛ مصحح از مؤلف در شیراز؛

۱۳گ (۱۰-۲۲پ)، قطع: بغلی [فیلما: ۲-۱۹۹]

● العلم المكتسب في زراعة الذهب / کیمیا / عربی

al-'ilm-ul muktasab fī zirā'at-id ḡahab

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۰۰/۵

آغاز: بسمله. قال المفید الجلیل ترجمان العلم خطیب الفلاسفة و صورة ذلك الكتاب؛ انجام: و يكون في المصب شىء من سمع و يكون تسمع كثير و يكون ذائب، تم العمل و الله اعلم خط: نستعلیق خفی، بی‌کا، بی‌تا؛ کتاب دیگری با نام المكتسب في صناعة الذهب از ابی القاسم محمد بن احمد السیماوی در ذیل كشف الظنون (ج ۲ ص ۵۵۰) با این مشخصات، دیده می‌شود؛ قطع: خشتی [رایانه]

● العلم المكتوم / کیمیا / عربی

al-'ilm-ul maktūm

ابن عربی، محمد بن علی، ۵۶۰ - ۶۳۸ قمری

ebn-e 'arabī, mohammad ebn-e 'alī (1166 - 1241)

مقدمه‌مانندی است مسجع و مقتی در اسرار صنعت و قواعد کیمیاگری با اشارات بسیار خفی و لغز و تعمیم و بعضی از دستورها به نظم در آمده است. در انتساب این کتاب به ابن عربی باید تحقیق شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۱۹۲/۳

آغاز: و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم، ممن تسامی فسما و خرج عن کل أرض و سما و تواری بالاسم الجامع عن جمیع الأسماء؛ انجام: هذا یا اخوان العلی ما تیسر ذکره علی لسان المولی و السلام الطیب المبارک الأثیر علیکم و رحمة الله و برکاته

جلد اول؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن میرزا علی اکبر، تا:

چهارشنبه ۱۸ محرم ۱۱۸۲ق؛ تملک: موسوی کاشانی در ذیقعدة

۱۳۲۱ در اصفهان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ (۲۳۷-۲۴۵ر)،

اندازه: ۲۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۶-۱۹۱]

● العلم المکنون و السر المکنون و المخزون / کیمیا / فارسی

al-'elm-ol maktūn va-s serr-ol maznūn va-l maxzūn

شاید کاتب (یوسف بن میرزا محمد علی) مؤلف آن باشد.

فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فخا)؛ جلد بیست و دو؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276260

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱۰/۲۰۱۳